

YAPI DENETİMİNİ İYİLEŞTİRME ÇALIŞMALARI

İnş. Müh. Serdar KUBILAY

Yapı Denetim Çalıştayı 28-30 Mayıs 2009 tarihleri arasında İMO İstanbul Şubesi'nde yapıldı. İki gün boyunca dokuz seneye ulaşan Yapı Denetim Uygulaması bütün boyutlarıyla tartışıldı.

Yapı Denetim Uygulaması sistemin bütün aktörleri de farkında olduğu gibi ciddi sorunlarla karşı karşıyadır. Sisteme yöneltilen eleştiriler, küçük iyileştirme önerilerinden başlayarak var olan modelin tümünden değiştirilmesine ve yeni bir yasa isteyen görüşlere kadar geniş bir yelpazeye yayılıyordu. Dile gelen görüşlerle Kasım ayında yapılması kararlaştırılan Yapı Denetim Sempozyumu'na giderken yeni açılımların üzerinde yükselebileceği sağlam bir altlık oluşturuldu.

Çalıştay, öncelikle “var olan yasada revizyon mu yoksa yeni bir yasa mı?” sorusunu tartıştı. Ama ister ılımlı ister radikal değişiklik gerektirsin, var olan sistemin büyük ölçüde aksamakta olduğu konusunda ortak bir görüş vardı. Sistemin kuruluş amacını gerçekleştirmediği kanısının yaygın olduğu anlaşıldı. Yasa, beklentileri karşılamıyordu. Herkesin aynı vurguyu paylaştığı söylenemezdi ama kimi görünür olumsuzlukları, kötü belirtileri herkes işaret ediyordu. Yapı denetim hizmet bedelleri ücret tarifesinin yarısının da altındaydı. Yalnız başına bu olgu bile sistemi yıpratmaya yeterdi. Uzun süreli bir düşük ücret düzeni hizmet sunumunu ortadan kaldırırdı ve işi imzacılığa dönüştürdü. “Henüz böyle değil” deniyorsa bile düşük ücretin devamında yapı denetim,

göstermelik bir sorumluluk imzasından ibaret kalacaktı. Düşük ücretin diğer vahim yanı da denetim kuruluşlarını çürütmesiydi. Kuruluşlar ile çalışanları arasında yoğun çekişmeler yaşanmaktaydı. Bu durum, sağlıklı hizmet ortamını ortadan kaldırabilir, yapı denetim alanındaki bilgi deneyim ve ahlaki nitelik açısından donanımlı öğelerin alandan çekilmelerine, elenmelerine yol açabilirdi. Oysa serbest rekabet düzeninin daha nitelikli hizmet verenleri öne çıkarması beklenirdi. Burada serbest rekabet haksız rekabete dönüşmüştü. Hizmetin niteliğini ve ücretini düşüren böyle bir rekabet ortamının sürmesinden kimsenin yararı yoktu.

Doğrudan bir eksen kaymasını işaretleyen olgulardan biri de uygulamanın güvenlik denetiminden imar denetimine dönüşmüş olmasıydı. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Yapı Denetim Komisyonu tarafından yüzlerce ceza verilmişti ki burada cezalandırılan yalnızca imara aykırı uygulamalarıydı: Üç gün içinde bu uygulamalar gereken yerlere iletilmediğinden bu sonuçlar ortaya çıkmıştı.

Taşıyıcı sistemin yetersizlikleri konusunda hiç ceza verilmemişti. Bu durum, güvenliğe dönük yapı denetim uygulamasının yüzde yüz gerçekleştiği anlamına mı gelirdi? Elbette hayır. Yapı denetimi imar denetimine dönüşmüştü. Oysa imar uygulaması tümüyle yerel yönetimlerin yetkisi içindeydi. Belediyelerin bu uygulamada hangi güdülerle davrandığı ise çok açıktı. Belediyelerin imar faaliyetinin özü,

kentsel alanda imar rantı üretmek; bu değeri kendi kuralları ve yandaşları çerçevesinde bölüştürmekti. Böyle bir mekanizmada yapı denetim kuruluşları ne yapabilirdi? Günah keçisi olmaktan başka. Yapı denetim kuruluşları da sonuçta bir ticari şirket olarak kurulmuşlardı. Faaliyetlerinin bu çerçevede gerçekleşmesi tabiiydi. Oysa yapı denetçileri ve teknik elemanlar bir meslek ve uzmanlık sahibi durumundaydılar. Denetçiler, şirket modelinde ikinci planda kalmaktaydılar. Şirket modeli, yapı denetimini güvenlik ve bilimsel teknik gerekler ekseninden saptırmaktaydı.

Yapı denetiminin yaşadığı sıkıntılar model kurgulanırken bırakılan boşluklardan kaynaklanmaktaydı. Yapı denetim, aslında mal sahibinin talep ettiği bir hizmet değildi. Elbette içinde insan bulunan her yapının deprem güvenliğinin sağlanması, insanlarımızın devletten isteği temel bir görevdi. Bu talep, kamu otoritesi tarafından mal sahiplerine yöneltilmiş bir yapı denetim kuralları manzumesine dönüşmüştü. Ama mal sahipleri, kendilerine yönelen bu sorumluluğu zoraki kabul etmek durumundaydılar. Hele bedeline katlanmayı hiç benimsememişlerdi.

Yurttaşın devletten beklediği hizmet, ona yapı denetim şirketlerinden hizmet satın almak zorunluluğu biçiminde kendisine geri dönmüştü. Yapı denetim, yurttaşın kendiliğinden talep ettiği bir hizmet değildi. Bu nedenle yapı denetim kamusal bir işlemdir. Kamu

otoritesinin bir sorumluluğudur. Bu sorumluluk yapı denetiminin ille de kamu elemanları devlet memurları eliyle yapılacağı anlamına gelmezdi. Özel ellerle de yapılabilirdi. Ama kamu otoritesi, yapı denetimi yoluyla yapı güvenliğini, tek tek her yapı için gerçekleştirilebilecek bir ciddiyette sağlamış olmalıydı. Bugünkü sıkıntılarının nedeni, yapı denetiminin kamusal niteliğinin sürecin kimi öge ve aşamalarında sağlanamazken, kimi aşamalarında ise aşırı boğucu bürokrasi biçimine bürünmesiydi. Denetim hizmeti, yayımlanan asgari ücretler üzerinden yapılmak durumundaydı. Çünkü devlet, bu ücreti gelir saymakta kuruluşları bu değer üzerinden vergi sorumlusu kılmaktaydı. Bu kabulden sonra ücretlerin asgari değerlerin yarısına düştüğü bir ortamda amacına ulaşan bir denetim uygulamasından söz edilebilir miydi?

Yapı denetimi, alıcılar tarafından kendi gözlemleri ve deneyimleriyle algılanabilir, ölçülebilir ve değerlendirilebilir bir hizmet değildi. Çeşitli şirketlerin yaptığı hizmetler arasındaki farklar, konunun uzmanı olmayanlar tarafından karşılaştırma yoluyla anlaşılamazdı. Bu nedenle serbest rekabet ortamı, yalnız başına hizmeti iyileştiren bir rol oynayamazdı. Nitekim hizmet kalitesini artırmak için yapı denetim komisyonu sürekli müdahalelerde bulunmaktaydı. Ancak bu müdahaleler, ücretleri öngörülen düzeyde tutamadığı için bir sonuca ulaşamamaktaydı.

Süreç yeniden kamu gücü ile tahkim edilmeliydi. Güçlendirilmeliydi. Denetçi sertifikalanmasında, ücret düşüşünde, modelin yenilenmesinde kamu

müdahalesine gerek vardı. Yapı denetimi, kamu gücünü temsil edebilecek yeterlikteki denetçiler temelinde, her uzmanlığın şirket çatısına gerek kalmadan kendi birimleriyle ve inşaat mühendisi için yapı güvenliği temelinde yeniden örgütlenmeliydi.

Bu sırada işler kamu tarafından dağıtılmalı, denetçiler bu alandaki kamusal otorite Oda tarafından sertifikalanmalı ve artık kamu temsilcisi sayılarak onlara güvenilmeliydi. Elbette diğer uzmanlıklar da kendilerini vazgeçilmez saydıkları oranda süreçte bağımsız birimler halinde yer almalıydılar. Aynı proje üretim sürecinde olduğu gibi bir yandan bağımsız birimler olarak ama öte yandan diğer uzmanlıklarla işbirliği içinde denetim sürecinde de bulunabilirlerdi.

TEŞEKKÜR

Bu yıl stajyer öğrencilerin staj yerlerini seçmelerinde 2008 yılında olduğu gibi, öğrencilerin ortalama ders notları, içinde buldukları öğrenim dönemi ve İMO Öğrenci üyesi olup olmadıklarına göre üç temel kritere göre öğrencilerin puanlamaları yapılarak tercih ettikleri firmalara yerleştirildi. Yerleştirilen öğrenciler Şubemizden aldıkları yazı ile firmalara müracaatlarını yaptılar. Şubemize toplam 28 firmadan toplam 102 stajyer talebi geldi. Staj için toplam 181 öğrenci başvuruda bulundu. Bu öğrenciler arasından toplam 82 kişi tercih yaparak firmalara yerleştirildi.

TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi olarak öğrenci üyelerimize STAJ OLANAĞI sağlayan aşağıdaki kurum, kuruluş ve firmalara teşekkürlerimizi sunarız.

“Arup Mühendislik ve Müşavirlik Ltd. Şti., Bayrampaşa Belediye Başkanlığı, Boğaziçi Proje Mühendislik, Boğaziçi Teknik Müşavirlik AŞ., Büro Statik Mühendislik Ltd. Şti., Dorçe Prefabrik Yapı ve İnşaat San. Tic. AŞ., Doruk Mühendislik, Erdemli Proje ve Müşavirlik San. Tic. Ltd. Şti., Gülsan İnşaat San. Tur. Nak. ve Tic. AŞ., İnter Yapı İnş. Müh. Hiz. San. Nak. Turz. İth. ve İhrc. Tic. Ltd. Şti., İstanbul Konut İmar Plan Turizm Ulaşım San. ve Tic. AŞ., İz İnşaat Madencilik San. ve Tic. AŞ. İz Mühendislik İmalat Sanayi ve Tic. Ltd. Şti, Kadıköy Belediye Başkanlığı, Karayolları Genel Müdürlüğü 17. Bölge Müdürlüğü, Kolin İnş. Tur. San. ve Tic. AŞ., Koray Yapı Endüstrisi ve Tic. AŞ. Mimko Mühendislik İmalat Müşavirlik Koordinasyon ve Tic. AŞ., MPI Mühendislik Proje İnş. Ltd. Şti., Omega Konsept Proje ve Yapı Tasarımı Ltd. Şti., TC Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Başkanlığı, Tektaş Müh. Müş. Yapı San. ve Tic. Ltd. Şti. Temelkon Ltd. Şti., Tezokan İnş. Pazarlama San. ve Tic. Ltd. Şti., Uransan Dış Ticaret AŞ., Yapı Teknik İnş. San. Proje ve Taah. Ltd. Şti., YBT Yapısal Tasarım Hizmetleri AŞ., Zeytinburnu Belediye Başkanlığı”